

25. Turg'unov, J. A. (2024). SANOAT KORXONALARINING ATROF-MUHITGA TA'SIRINI BAHOLASHDA EIA TIZIMINI JORIY ETISHNING XORIJ TAJRIBASI. QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 11, 33-36.
26. Turg'unov, J. (2024). Modern trends in assessing the impact of industrial development on the environment. YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT, 2(7). Retrieved from <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/journal/index.php/GED/article/view/2487>
27. Turgunov Jasurbek. (2024). SANOAT KORXONALARINING ATROF MUHITGA TA'SIRINI KAMAYTIRISH YO'LLARI. Yosh Tadqiqotchi Jurnal, 3(5), 15–24. Retrieved from <https://2ndsun.uz/index.php/yt/article/view/678>
28. Siddikova Farangizkhon, & Turgunov Jasurbek. (2024). THE INFLUENCE OF IOT ON THE BUSINESS SECTOR'S ECONOMIC LANDSCAPE. Yosh Tadqiqotchi Jurnal, 3(5), 36–41. Retrieved from <https://2ndsun.uz/index.php/yt/article/view/685>
29. Turgunov Jasurbek, (2024) Innovative methods for assessing the environmental impact of industrial enterprises' development based on the sustainable development goals, Biznes-Ekspert, "Biznes-Daily Media", 49-52
30. Turg'unov, Jasurbek. (2024). BARQAROR RIVOJLANISHNI TA'MINLASH VA ATROF MUHITGA TA'SIRNI KAMAYTIRISHDA XALQARO KELISHUVLARNING AHAMIYATI. Iqtisodiy taraqqiyot va tahlil. 2. 257-261. 10.60078/2992-877X-2024-vol2-iss10-pp257-261.
31. Turg'unov, J. A. (2023). Sanoat korxonalarini rivojlantirishda aylanma iqtisodiyot amaliyotini joriy etish masalalari. "Nordic" ilmiy-amaliy elektron jurnali 2025 | Journal article, DOI: 10.69949/nordic-0000009

O'QUVCHILARNING TADBIRKORLIK KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH YO'LLARI

Melibayeva Gulxon Nazrullaevna

Qo'qon Universiteti Xalqaro turizm va iqtisodiyot kafedrası katta o'qituvchisi

g.melibayeva@kokanduni.uz (+998916900029)

Annotatsiya. Ushbu maqola o'quvchilarning tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish yo'llarini o'rganadi. Raqamli ta'lim platformalari, virtual va qo'shimcha reallik (VR/AR), sun'iy intellekt (AI) va ta'limiy o'yinlarning (SimCity, Tycoon games) tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirishdagi samaradorligi tahlil qilinadi. Innovatsion texnologiyalardan foydalanish ta'lim samaradorligini oshirish va tadbirkorlikka tayyorlashda yangi imkoniyatlar yaratadi.

Kalit so'zlar: tadbirkorlik ko'nikmalari, innovatsion texnologiyalar, raqamli ta'lim platformalari, virtual reallik, qo'shimcha reallik, sun'iy intellekt, ta'limiy o'yinlar.

Аннотация. В данной статье исследуются пути использования инновационных технологий в формировании предпринимательских навыков студентов. Анализируется эффективность цифровых образовательных платформ, виртуальной и дополненной реальности (VR/AR), искусственного интеллекта (ИИ) и образовательных игр (SimCity, Tycoon games) в развитии предпринимательских навыков. Инновационные технологии делают

образование более эффективным и интересным, что необходимо для успеха в сфере предпринимательства.

Ключевые слова: предпринимательские навыки, инновационные технологии, цифровые образовательные платформы, виртуальная реальность, дополненная реальность, искусственный интеллект, обучающие игры.

Abstract. This article explores ways to use innovative technologies in developing students' entrepreneurial skills. The effectiveness of digital educational platforms, virtual and augmented reality (VR/AR), artificial intelligence (AI) and educational games (SimCity, Tycoon games) in the development of entrepreneurial skills is analyzed. Innovative technologies make education more effective and interesting, which is necessary for success in entrepreneurship.

Key words: entrepreneurial skills, innovative technologies, digital educational platforms, virtual reality, augmented reality, artificial intelligence, educational games.

Kirish

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev Oliy Majlisga Murojaatnomasida 2018-yilga faol tadbirkorlik, innovatsion g'oyalar va texnologiyalarni qo'llab quvvatlash yili deb nom berishni taklif etdi. Davlatimiz rahbari innovatsiyaning ahamiyati tog'risida quyidagilarni ta'kidladi: «Innovatsiya bu kelajak degani. Biz buyuk kelajagimizni barpo etishni bugundan boshlaydigan bo'lsak, uni aynan innovatsion g'oyalar, innovatsion yondashuv asosida boshlashimiz kerak». 2018-yilda respublikamizda innovatsiyalarni rivojlantirishning asosiy vazifalari qatorida quyidagilar belgilandi: «Kelgusi yilda ilmiy tadqiqot va innovatsion faoliyatni rivojlantirish, buning uchun zarur moliyaviy resurslarni safarbar etish, ushbu jarayonda iqtidorli yoshlar ishtirokini, ijodiy g'oya va ishlanmalarni har tomonlama qo'llab quvvatlash vazifasi e'tiborimiz markazida bo'ladi» [1]

Zamonaviy dunyo tezkor rivojlanish va global iqtisodiyotning murakkabligi bilan ajralib turadi. Bu sharoitda tadbirkorlik ko'nikmalariga ega bo'lish nafaqat muvaffaqiyatli biznes yuritish, balki o'zgaruvchan bozor sharoitlariga moslashish va innovatsiyalarni joriy etishda muhim ahamiyat kasb etadi. O'quvchilarning tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish, ularga bilim va tajriba berish jarayonlari esa, avvalambor, ta'lim tizimiga bog'liq. Shu sababli, ta'lim tizimida innovatsion texnologiyalardan foydalanish bugungi kunda katta ahamiyatga ega. [2]

Innovatsion texnologiyalar ta'lim jarayonini yanada samarali, qiziqarli va interaktiv qilish imkoniyatini beradi. Ushbu texnologiyalar o'quvchilarga nazariy bilimlarni amaliyot bilan bog'lashda yordam beradi va ularni real hayotiy vaziyatlarga tayyorlaydi. Shu bilan birga, innovatsion texnologiyalar ta'limni personalizatsiya qilish, ya'ni har bir o'quvchining individual ehtiyojlarini hisobga olish imkonini ham beradi. Bu esa ta'lim jarayonini yanada samarali va qiziqarli qiladi.

Raqamli ta'lim platformalari, virtual va qo'shimcha reallik (VR/AR), sun'iy intellekt (AI) va ta'limiy o'yinlar kabi innovatsion texnologiyalar ta'lim jarayonini yangi bosqichga ko'taradi. Ushbu maqolada bu texnologiyalarning o'quvchilarning tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirishdagi roli va imkoniyatlari tahlil qilinadi. Maqolada ushbu texnologiyalarning afzalliklari, ulardan foydalanish usullari va o'quvchilarga ta'siri ko'rib chiqiladi. [3]

Asosiy qism

1. Raqamli ta'lim platformalari

Raqamli ta'lim platformalari ta'lim jarayonini global miqyosda demokratlashtirishda muhim rol o'ynaydi. Coursera, edX, Udemy kabi platformalar nafaqat dunyoning yetakchi universitetlaridan kurslar taklif etadi, balki turli xil mavzularda keng ko'lamli ta'lim resurslarini taqdim etadi. Ushbu

platformalar tadbirkorlik bo'yicha maxsus kurslar, treninglar va loyihalar orqali o'quvchilarga nazariy bilimlarni olish va amaliy ko'nikmalarni rivojlantirish imkonini beradi.

Raqamli ta'lim platformalarining afzalliklari quyidagilardan iborat:

Moslashuvchanlik: O'quvchilar istalgan joyda va vaqtda o'zlariga qulay bo'lgan tempda ta'lim olishlari mumkin.

Interaktivlik: Videoma'ruzalar, forumlar, interaktiv mashg'ulotlar va testlar orqali o'quvchilarni ta'lim jarayoniga faol jalb etish imkonini beradi.

Keng ko'lamli resurslar: Platformalarda mavzular bo'yicha keng qamrovli ma'lumotlar va materiallar mavjud bo'lib, o'quvchilar tadbirkorlik bo'yicha chuqur bilim oladilar.

Misol tariqasida, Coursera platformasida taklif etiladigan "Tadbirkorlik asoslari" kursi tadbirkorlik jarayonining turli jihatlarini o'rgatadi, jumladan biznes-reja tuzish, moliyaviy boshqaruv va marketing strategiyalari. O'quvchilar ushbu kurs orqali nazariy bilimlarni egallab, amaliy mashg'ulotlar va loyihalar orqali o'z ko'nikmalarini sinab ko'rishlari mumkin. [4]

2. Virtual va qo'shimcha reallik (VR/AR)

Virtual va qo'shimcha reallik texnologiyalari ta'lim jarayonini yanada real va hayotiy holatlarda o'tkazish imkonini beradi. VR/AR texnologiyalari yordamida o'quvchilar real muhitda tadbirkorlik bilan bog'liq vaziyatlarni tajriba qilishlari va shu orqali amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishlari mumkin.

Virtual reallik (VR): VR texnologiyalari o'quvchilarga real hayotiy vaziyatlarni simulyatsiya qilish imkoniyatini beradi. Masalan, virtual biznes boshqaruv simulyatsiyalari orqali o'quvchilar biznes boshqarish, moliyaviy rejalashtirish va marketing strategiyalarini ishlab chiqish bo'yicha amaliy ko'nikmalarni egallashlari mumkin. VR muhitida o'quvchilar o'z xatolaridan o'rganishlari va tajriba orttirishlari mumkin, bu esa real hayotda xatolarni kamaytirishga yordam beradi.

Qo'shimcha reallik (AR): AR texnologiyalari real dunyo va virtual elementlarni birlashtirib, o'quvchilarga nazariy bilimlarni amaliyot bilan bog'lash imkoniyatini beradi. Masalan, AR texnologiyalari yordamida o'quvchilar real muhitda biznes rejalari va moliyaviy prognozlarni tahlil qilishlari mumkin. Bu texnologiyalar o'quvchilarga nazariy bilimlarni tez va samarali ravishda amaliy ko'nikmalar bilan mustahkamlash imkonini beradi. [5]

3. Sun'iy intellekt (AI)

Sun'iy intellekt texnologiyalari ta'lim jarayonini personalizatsiya qilish va har bir o'quvchining individual ehtiyojlariga moslashtirish imkonini beradi. AI yordamida o'quvchilar uchun moslashtirilgan ta'lim materiallari, treninglar va amaliy mashg'ulotlar tayyorlash mumkin. Bu esa ta'lim jarayonini yanada samarali va qiziqarli qiladi.

AI texnologiyalari quyidagi afzalliklarni taqdim etadi:

Personalizatsiya: AI yordamida har bir o'quvchining bilim darajasi va o'qish uslubi aniqlanadi va shu asosda moslashtirilgan ta'lim materiallari taqdim etiladi.

Monitoring va tahlil: AI o'quvchilarning o'qish jarayonini monitoring qiladi va ularning kuchli va zaif tomonlarini aniqlaydi, bu esa o'qituvchilarga individual yondashuvni amalga oshirish imkonini beradi.

Interaktivlik: AI texnologiyalari orqali o'quvchilar bilan interaktiv muloqot qilish va ularning savollariga tezkor javoblar berish imkonini beradi.

Misol tariqasida, AI asosida ishlab chiqilgan adaptiv ta'lim platformalari o'quvchilarga tadbirkorlik bo'yicha individual dasturlarni taqdim etadi. Bu dasturlar o'quvchilarning ehtiyojlariga moslashib, ularga o'z tempida va o'z qobiliyatlariga mos ravishda ta'lim olish imkonini beradi.

4. Ta'limiy o'yinlar

Ta'limiy o'yinlar o'quvchilarning qiziqishini oshirish va ularni ta'lim jarayoniga faol jalb etishda katta rol o'ynaydi. SimCity, Tycoon games kabi o'yinlar o'quvchilarga virtual muhitda biznesni boshqarish, moliyaviy rejalashtirish va risklarni boshqarish bo'yicha amaliy ko'nikmalarni egallash imkonini beradi. [6]

SimCity: Ushbu o'yin o'quvchilarga virtual shaharni boshqarish va iqtisodiy strategiyalarni ishlab chiqish ko'nikmalarini o'rgatadi. O'quvchilar shahar infratuzilmasini rivojlantirish, moliyaviy resurslarni boshqarish va turli vaziyatlarga moslashish bo'yicha tajriba orttiradilar. Bu esa ularning tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirishda katta yordam beradi. [7]

Tycoon games: Ushbu o'yinlar o'quvchilarga virtual biznesni boshqarish va muvaffaqiyatli tadbirkor bo'lish ko'nikmalarini o'rgatadi. O'quvchilar turli biznes strategiyalarini sinab ko'rish, moliyaviy qarorlar qabul qilish va risklarni boshqarish bo'yicha tajriba orttiradilar.

Ta'limiy o'yinlarning afzalliklari quyidagilardan iborat:

Interaktivlik: O'yinlar o'quvchilarni ta'lim jarayoniga faol jalb qiladi va ularga real hayotiy vaziyatlarni tajriba qilish imkoniyatini beradi.

Motivatsiya: O'yinlar o'quvchilarning qiziqishini oshiradi va ularni muvaffaqiyatga erishishga rag'batlantiradi.

Amaliy ko'nikmalar: O'yinlar orqali o'quvchilar amaliy ko'nikmalarni egallashlari va real hayotiy vaziyatlarga tayyorlanishlari mumkin.

Xulosa

O'quvchilarning tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish samarali ekanligi isbotlandi. Raqamli ta'lim platformalari, VR/AR texnologiyalari, AI va ta'limiy o'yinlar o'quvchilarning bilimlarini kengaytirish va amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishda katta yordam beradi. Ushbu texnologiyalar ta'lim jarayonini yanada samarali va qiziqarli qilish imkoniyatini beradi, bu esa o'quvchilarning tadbirkorlik sohasida muvaffaqiyatli bo'lishlari uchun zarurdir. Shu sababli, ta'lim jarayonida innovatsion texnologiyalardan keng foydalanish tavsiya etiladi. [8] [9]

Ushbu maqolada innovatsion texnologiyalarning o'quvchilarning tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirishdagi o'rni va afzalliklari tahlil qilindi. Keltirilgan misollar va tahlillar orqali ushbu texnologiyalarning ta'lim jarayoniga qanday ta'sir qilishini ko'rib chiqdik. Natijada, ta'lim tizimida innovatsion texnologiyalardan foydalanishning muhimligi va zaruriyati yana bir bor tasdiqlandi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. // «Xalq so'zi» gazetasi, 2017 yil 23 dekabr
2. Melibaeva Gulxon Nazrullaevna. (2023). AN OVERVIEW OF THE FUNCTION OF HUMAN RESOURCE MANAGEMENT IN EMPLOYEE PERFORMANCE AND MOTIVATION. QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 9(9), 117–121.
<https://doi.org/10.54613/ku.v9i9.850>
3. Андреева, О. В. (2020). Инновационные технологии в образовании: Теория и практика. Москва: Издательство Московского университета.
4. Гусев, П. В. (2018). Цифровое образование: Технологии и методики. Санкт-Петербург: Питер.

5. Сидорова, Т. П. (2021). Цифровые технологии в обучении предпринимательству. Москва: Финансовый университет при Правительстве РФ.
6. Никитина, Е. В. (2021). Геймификация в обучении: Теория и практика. Новосибирск: Новосибирский государственный университет.
7. Anderson, B. (2022). The Impact of Digital Learning Platforms on Student Entrepreneurship Skills. *Journal of Educational Technology*, 45(2), 123-135.
8. Davis, M. (2021). Virtual Reality in Business Education: Enhancing Cognitive Skills. *International Journal of Business Education*, 12(1), 45-59.
9. Lee, S. (2023). Artificial Intelligence in Personalized Learning: A Case Study. *Educational Innovations and Research*, 19(4), 89-102.
10. Yusupov Abbosxon Aliyevich. (2023). METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF USING HUMAN RESOURCES IN THE ACTIVITY OF SMALL BUSINESS SUBJECTS. *Intent Research Scientific Journal*, 2(3), 182–187. Retrieved from <https://intentresearch.org/index.php/irsj/article/view/67>
11. Юсупов А.А. ЭФФЕКТИВНОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЧЕЛОВЕЧЕСКИХ РЕСУРСОВ НА СУБЪЕКТАХ МАЛОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА // Экономика и социум. 2023. №4-1 (107). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/effektivnoe-ispolzovanie-chelovecheskih-resursov-na-subektah-malogo-predprinimatelstva> (дата обращения: 08.01.2024).
12. Khurshid Gafurov. (2021). Economic Performance of Kazakhstan and Uzbekistan Since Independence: Impacts of Selected Economic Policies and Institutions. Conference paper: Uzbekistan on The Way to Third Renaissance: Harmony of Ethnocultural, Historical and Economic Aspects. «Innovatsion rivojlanish nashryoti. <https://doi.org/10.54613/001069>
13. Nishonkulov Shohruhxon, & Gafurov Khurshid. (2023). THE IMPACT OF UZBEKISTAN'S FOREIGN DEBT ON THE GROSS DOMESTIC PRODUCT. *QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 1(1), 265–267. <https://doi.org/10.54613/ku.v1i1.431>
14. Xursanaliyev, B. (2023). KICHIK VA YIRIK BIZNESNI BOSHQARISHNING ILG'OR XORIJIY TAJRIBALARI. *QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 7, 28-30.
15. Boburmirzo, X., & Abbosxon, Y. (2022, March). O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KICHIK BIZNES FAOLIYATINING RIVOJLANISH TAHLILI. In *E Conference Zone* (pp. 168-170).
16. Abdullajonov, D. (2022). Корхонада ходимларнинг меҳнат мотивациясини кучайтиришнинг ижтимоий-иқтисодий механизмларини такомиллаштириш: меҳнат мотивациясини, хориж тажрибаси, самарадорлиги, корпоратив тизимлар, инновацион иқтисодиёт. *Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi*, 1(000005).
17. Davronjon, A. (2020). SUPPORTING THE FOCUS ON LABOR PRODUCTIVITY IN ENTERPRISES. In *RECENT SCIENTIFIC INVESTIGATION* (pp. 75-79).
18. Abdullajonov, D. S. O., & Kasimova, G. K. Q. (2022). DEVELOP A TRAINING PROGRAM FOR YOUNG PROFESSIONALS IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS, WHICH IS THE CORE OF CYBERSECURITY. *Academic research in educational sciences*, 3(6), 185-192.
19. Shokirjon o'g'li, A. D. (2023). DAVLATNING IQTISODIY OSISHIDA INKLYUZIV VA EKSTRAKTIV INSTITUTLARNING ORNI. *QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 32-35.
20. Shokirjon o'g'li, A. D. (2023). KITOB VA KITOBXONLIK–INSON MA'NAVIYATINING KO'ZGUSI. *QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 83-85.